

Nr 132.

Av herr **Zander**, om anslag för uppehållande av godtemplarordens föreläsningsverksamhet.

Det allmänna folkbildningsarbetet har i vårt land utvecklats till att bli ganska omfattande. Biblioteksverksamheten, föreläsningsverksamheten, nykterhetssällskapens och arbetarnes bildningsförbunds studiecirkelarbeta och instruktionskurser äro var för sig betydelsefulla bildningshärddar.

Det torde emellertid kunna ifrågasättas, om staten på ett tillbörligt sätt understöder dessa grenar av folkupplysningen. Utöver föreläsningsverksamheten får mig veterligen ingen annan organisation bidrag av statsmedel till föreläsningar. Studiecirkelarna få statsbidrag endast till bokinköp och till vissa förvaltningskostnader. Glädjande nog göres dock av Kungl. Maj:t uti årets statsverksproposition framställning om att till bidrag för uppehållande av arbetarnas bildningsförbunds föreläsningsverksamhet på 1920 års extra stat må uppföras ett reservationsanslag på 5,000 kronor.

Betraktar man den verksamhet, som utövas av nykterhetsorganisationerna och deras studiecirklar under form av föreläsningskurser och enstaka föreläsningar i allmännyttiga ämnen, skall man finna densamma vara ganska omfattande. Godtemplarordens — I. O. G. T. — folkbildningsarbete är synnerligen aktningvärt. Av ordens studieledares rapport för arbetsåret 1917—1918 rörande det direkta studiearbetet, framgår, att arbetet försiggått i icke mindre än 1,141 studiecirklar med ett medlemsantal av 16,083. Studieledaren beräknar, att under studiecirkelarnas arbete skola ungefär 100,000 av ordens medlemmar vara indragna. Utom sin biblioteksverksamhet, som under arbetsåret haft att uppvisa över 40,000 låntagare, ägna studiecirkelarna sig åt föreläsnings- och aftonkurser. Under året ha 68 dylika kurser anordnats. Vid cirkelarnas enskilda och offentliga samkväm ha hållits 1,090 föreläsningar.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 4 saml. 51 häft. (Nr 132—134.) 1

Studieledaren anser siffrorna i detta avseende åtskilligt för låga, beroende på svårigheterna att få tillförlitliga uppgifter.

Utom denna verksamhet har under medverkan av godtemplarorden på skilda delar i landet anordnats 20 flyttande folkhögskolekurser med över 500 föreläsningar och mer än 400 undervisningstimmar. Såsom några mer i detalj gående exempel på hur godtemplarorden söker att vidga och fördjupa sin folkbildningsverksamhet, skall jag här lämna avskrift på program från några kurser, som redan detta år hållits i Västmanland och av vilka en anordnats uteslutande av godtemplarna och den andra under samverkan med orden. Ett av programmen härleder sig från en så kallad hembygdskurs, hållen i Riddarhyttan i Skinnskattebergs socken den 11 och 12 januari i år och anordnad av godtemplarlogens »Nytt hopp» studiecirkel.

Programmet upptager följande: »Lördagen den 11 januari. Kl. 7—9 e. m. Föreläsning av läraren G. A. Ljungberg: Hembygd och hembygdsstudium; föreläsning av trädgårdsmästare Emil Julin, Skultuna: Industriarbetarens trädgårdstäppa, samt musik av Riddarhytte musikkår.

Söndagen den 12 januari kl. 11—1 midd. Föreläsning av ingenjör A. Jonsson: Bergslagens mineral (med demonstration av en samling mineral), föreläsning av seminarielov Ernfrid Bark: Konstnärliga reproduktioner i hem och föreläsningsslokaler (med demonstration av en samling reproduktioner) samt sång av »sångarbröderna», Västanfors.

Kl. 3—5,30 e. m. Föreläsningar (2 stycken) av professor Helge Nelsson, Lund: (Professor Nelsson blev på grund av sjukdom förhindrad att föreläsa å kursen.) Det västmanländska landskapet och hur det danats av naturen. (Med ljusbilder). Sång av »Sångarbröderna». Musik av Riddarhytte musikkår. Avslutningstal av G. A. Ljungberg.»

En liknande kurs, »västmanländsk hembygdskurs», avhölls i Kolsva i Malma socken den 11 och 12 innevarande januari, anordnad av platsens föreläsningförening, godtemplarloge och dess studiecirkel under samarbete med Västmanlands landstings kommitté för folkbildningsarbete. Följande program följdes därvid:

»Lördagen den 11 januari. Kl. halv 8 e. m. Föreläsningar (2 st.) av folkskolläraren A. G. Bäckström, Strömsholm. Ämnen: »Genom Västmanlands turistled, Strömsholms kanal.» »Mälarens sköna omgivningar.» Bilder. Sång av Kolsva manskör.

Söndagen den 12 januari. Kl. halv 3 e. m. Föreläsning av rektor N. Hj. Bosson, Tärna. Ämne: »Huru Västmanlands obygd blev Järnbärrarland. (Bergslagen: gammal och ny bygd).» Bilder. Föreläsning av intendent J. Kjellberg, Västerås. Ämne: »Västmanlands bebyggelse»,

innefattande allmogens och städernas byggnadskultur, samhällenas organisation m. m. Bilder. Demonstration av fornminnessaker av intendent Kjellberg. Musik av stråkkvartetten.

Kl. halv 8 e. m. Föreläsning av rektor N. Hj. Bosson, Tärna, fortsättning å föregående föreläsning. Föreläsning av intendent J. Kjellberg. Ämne: »Allmogens andliga kultur», omfattar årets folkliga fäster, sägner m. m. Bilder. Sång av Kolsva manskör.»

Västmanlands distriktsloge av I. O. G. T. har den 5 och 6 januari hållit en instruktionskurs i Västerås, besökt av ombud från skilda delar av distriktet. Vid denna kurs höllos föreläsningar i mera allmänna ämnen av brandchefen Aron Danielsson i Västerås om data ur Västerås stads historia med bilder av gamla gårdar och gatupartier i staden m. m. Vidare föreläste seminaristen Ernfrid Bark från Ridderhyttan om »Föreningslokalernas och hemmens prydnad med konstnärliga reproduktioner». Samtidigt demonstrerades en samling av från P. A. Norstedts och Söners förlag utgivna reproduktioner av svenska målares tavlor. Dr: Matti Helenius, Säppellä, redogjorde för förbudsfrågans utveckling och nuvarande läge i Finland. Därjämte förekommo flera föreläsningar över ämnen, som rörde ordens organisationsförhållanden och verksamhetsgrenar, såsom rörande studiecirkelnas arbete, verksamheten bland barnen, om livförsäkringsrörelsen inom orden o. s. v.

För att höja intresset för hemmens och allmänna samlingslokalers prydnad och förskönande har nämnda distriktsloge gått i författning om inköp av reproduktioner och tavlor, som utgivas av P. A. Norstedts och Söners förlag för att vid kurser och möten få dem utställda och demonstrerade. Dessutom är en särskild, trädgårdskunnig person — instruktör — anställd för att gå lokalägande loger tillhanda med råd och upplysningar för utförande av planteringar omkring lokalerna. Distriktslogen ämnar också, jämte den propagandaverksamhet för folknykterhet, som den utövar, ägna sig mer åt direkt föreläsningsverksamhet i vetenskapliga och allmännyttiga ämnen än vad hittills skett. Distriktslogen förfogar över ett 50-tal lokaler i distriktet och ett 20-tal kvalificerade föreläsare.

För att få utrett, huruvida det för en sådan föreläsningsverksamhet finnes utsikt att komma i åtnjutande av understöd från anslaget till populärvetenskapliga föreläsningar, gjordes förfrågan hos statens föreläsningkonsulent om hans åsikt därom. Konsulenten uttalade emellertid sitt tvivelsmål för möjligheten härav.

Det kultur- och folkbildningsarbete, som godtemplarorden och dess studieverksamhet utöva, måste i högsta grad anses samhällsgagnande.

Det förefaller därför som borde godtemplarordens bildningsverksamhet få, efter i huvudsak samma grunder som övrig föreläsningsverksamhet, komma i åtnjutande av understöd av statsmedel. Då det emellertid inte synes kunna ske från det anslag, som under senare åren och väl fortfarande kommer att utgå till understöd för populärvetenskapliga föreläsningars anordnande, får jag göra framställning till riksdagen om ett särskilt anslag härför.

Huru stort detta anslag kan behövas, kan ju vara svårt att fixera. Sveriges storloge har för innevarande år anslagit till bildningsverksamheten 13,850 kronor. Under förra verksamhetsåret bidrogo distriktslogerna till studiecirkelnas arbete med 11,498 kronor och grundlogerna med 12,949 kronor. Man har grundad anledning att antaga, att detta bidrag i år inte kommer att bli lägre än föregående år, snarare kommer det att bli högre. Det belopp, som godtemplarorden ställer till studieverksamhetens direkta förfogande utgör således i runt tal 40,000 kronor. Om man antager att 10 % därav användes till föreläsningsverksamhet samt att loger och distriktsloger till egen föreläsningsverksamhet kunna avsätta samma belopp, skulle till föreläsningssändamål stå omkring 8,000 kronor till förfogande.

Utgår man från den principen, att staten bidrager med lika stort belopp, som från privat håll tillskjutes, så skulle ett statsanslag på 8,000 kronor vara erforderligt. Mig synes emellertid, att ett anslag från statens sida vid detta tillfälle skulle kunna begränsas till 5,000 kronor, vadan jag föreslår,

att riksdagen må för uppehållande av godtemplarordens — I. O. G. T. — studieverksamhets föreläsningsverksamhet under verksamhetsåret 1919—1920 bevilja på extra stat för år 1920 ett reservationsanslag av 5,000 kronor att utgå enligt de villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Stockholm den 21 januari 1919.

Albert Zander.